

TONE GASPARI:

Iz knjige „Pisma iz taborišč“.

PRAZNIK.

moja hči, ali si shranila svečico, ki sem ti jo kupil pred leti? Rdeča in drobna je bila tista svečica. Svetlo je gorel nje plamenček — kakor cvet prvih naših rož.

Prav pred oltar sva šla takrat, tja, kjer se je upiralo prvo solnce na beli mašni prt. V tresočih ročicah si držala lučko, ki je živo plapolala in risala po tvojem nežnem obrazu svetost in veselje. Tvoje mlade misli so bile podobne temu plamenčku. Podobne so bile tudi našim rdečim rožam!

Vonj dišečega kadila se je širil takrat naokrog. Tvoja mlada dušica, tako nedolžna in prečista, je drhtela, zakaj vse njene čednosti so kipele s tem vonjem navzgor in se dvigale preko višav do samega solнца. To je bila tvoja daritev; brez olepšav, brez vzdihov. In ta daritev je bila daritev rožnega kelihā k solncu.

Orgle so spremljale milo, kot bi igrali sami angelci. Kako naj bi tudi drugače pele, ko si ti, Anka, z njimi molila. Tvoja molitev ni bila samo pregibanje usten. Tajna je bila, tiha, še mnogo tišja ko glas orgel, pa tako lepa in odkrita, da je dosegla nje prošnja sama nebesa. In v nebesih je sijalo solnce, ki ga je priklicalo hrepenenje tvoje ljubezni do vsega, kar te je obkrožalo: kakor naše rdeče rože, ki krasijo vsakogar, ki jih vzljubi! . . .

To je bilo takrat, ko je gorela svečica . . .

Prižgi, Anka, to svečico nocoj! Meni je hudo: tema se plazi okrog taborišča, z vetrom se druži dež, in tihe stopinje čujem okrog sebe. To so spehani sodrugī, ki me vabijo — toda branim se, zakaj spomin na praznik mi vsakokrat vlije novih moči v trudno telo.

Prižgi, Anka, nocoj to svečico! V moč njenega plamena še upam, v daritev tvojih mladih misli, v molitev tvoje nežne duše. Kdo bi te ne uslišal, če ti prosiš!

In ko bo plamenček najbolj živo žarel, takrat se spomni tistih dni, ko so cvetele na našem vrtu rdeče rože. Ko spet vzcvetejo, se vrnem! —

DOMAČIJA.

Nocoj je vihar zrastel skoro do neba. Smer mu je preko planin, ki zakrivajo mojemu hrepenenju pot. Ves tabor vzdihuje v mučnih sanjah,

zakaj z viharjem prihajajo klici in tožbe naših. Vse te klice nese vihar mimo našega taborišča naprej, naprej...

K tebi kličem nocoj, domačija! O, da čujem spet naših gozdov šepet, da zazrem tam z vrha zelenice vso našo dolino, naš svet!

Pred nekaj dnevi je priplesala v tabor novica o popotniku, ki se vrača v domovino. Takrat se je zabliskalo solnce. In skoro z bojaznijo so srkale moje misli to svetlobo in toploto. V srcu so vso noč prepevali tihi glasovi. Jutro je vstalo, z njim pa kruta resnica o zmoti.

In padli smo vsi, ki smo se v upanju dvignili do zvezd, padli smo še niže: v blato in smrad. Tabor je spet potemnel, solnce se je skrilo — in nocojšnjo noč je zrastel vihar skoro do neba. Naj ta vihar ponese klic k tebi, domačija!

O, da spet vidim vrhovè svojih šum! Da vidim, kako izteza ves gozd roke za gospodarjem in prosi, da pride on, po katerem hrepeni. Edini on ga prerodi in mu povrne jako moč življenja.

O, da spet čujem čase, ki so vriskaje živeli v naših logih! Solnce stoji na jutru, trave se gibljejo, v grmovju nekaj šepeče, kakor bi sto ust povpraševalo: kdaj pride on?

O, da spet vidim naše gore! Vzhajajoče solnce žge svojo prvo daritev. Popotnik se ozira iz doline, se križa in vzdihuje do visokih nebes prošnjo, naj vzide kmalu vsem drugo solnce svobodno, mirno in polno ljubezni.

O, da vidim po dolgih letih pobočje, sredi katerega se sveti moj dom! Visok je ta dom, prostoren in lep kakor grad. Okna se bliščijo v solncu in vabijo prijazno popotnika, ki se vanje ozira iz doline. Pod hišo zlat pas — zrelo žito, nad njo pisana proga planin. Čreda pozvanja, pastir poka z bičem in vriska, deklica prepeva o pomladi in ljubezni. Tako bogato je to pobočje!

In jaz sem tako ubog! Nocojšnjo noč je zrastel vihar do neba. Njemu sem zaupal svoje misli in tožbe. O, domačija, če te doidejo ti klici, čuj jih in vedi, da kličejo vsi tako, ki hrepenijo in hirajo in umirajo!...

NAJHUJE.

Vsa Italija, dom pomladi, cvetja in ljubezni, je za nas črna rakev, postлана s temačnim prtom. Odkrita je ta rakev, pripravljena za vse, ki trpe daleč od prijaznih obrazov najhujšo bol: nikoli več ne vidijo vseh onih, po katerih jim umira srce. Umreti ni težko, najhuje pa je zapustiti v negotovosti mlada srca, ki si še iščejo potov in smotrov.

Moji malčki, trije sinovi, polni smeha in življenja, kje ste, kako vam je?

Skoro slednjo noč me obiščete v sanjah. Pri peči sedimo, pa se pogovarjamo. Sinoči si nam pripovedoval ti, Ivan. Jožek in Ciril sta se naslonila na rob peči, jaz sem sedel v zapeček, ti, Ivan, si se pa lahko pritisnil k meni in dejal:

„Dolgo je že temu, kar smo izgubili mamico. Čisto majhen sem še bil, nisem še razumel bridke resnice o smrti najdražjega na svetu. Hotel sem — kakor pravijo ljudje — leči k mrtvi mamici, misleč, da le spi med rožami in svečicami. Pretrpel sem v otroškem pozabljenju to strašno bol, ne vedoč, kaj je mati. Sedaj, ko mi pripovedujejo ljudje o njeni dobroti in lepoti, sedaj šele čutim to izgubo. Rad bi videl svojo mamico, rad bi ji pogledal v oči, najrajši bi se privil v njeno toplo naročje, ji pobožal ličeca in ji poljubil čelo. — In ti, ata, ne pogrešaš mamice? Ti ni hudo po njej, povej?!“

O, moji sinovi, Ivan, Ciril in Jožek, mamica vas je že zdavnaj zapustila. Takrat sem jokal zase in za vas pekoče solze. Prisegel pa sem, da hočem skrbeti za vas, za svoje najdražje na svetu. Posvetil sem vse svoje najboljše moči vam in vaši bodočnosti.

Pa je prišlo drugo zlo: pot me je zavedla v Italijo, v deželo pomladi, cvetja in ljubezni. Pa nikjer cvetja, še manj ljubezni! Pokopališče je vsa ta zemlja, polna črnih rakev, ki so pripravljene za one, ki hrepenijo zaman.

Hudo mi je po mamici, Ivan! Še huje mi je, ko se domislim vas, moji otroci, vašega smeha in vašega življenja. Sanje mi pravijo vsak večer, da vam je smeh na ustnah zamrl, da vaše življenje pojema: da ga ni, ki bi vodil vaše mlade stopinje do lepših potov in smotrov!

In to je najhuje!

Zašumelo in zapelo . . .

*Zašumelo in zapelo
je čez polje v tih mrak;
cvet vzdiguje, prisluškuje
ves zamaknjen zreli mak.*

*Pesmi bajne — kakor sanje
preko polja v mrak hité
in v opojnih raznobojnih
trudnih čašah se gubé.*

*Polje diše vedno tiše
in zasniva v tih pokoj,
glavo kloni, se nasloni
in zasniva mak takoj . . .*

Marija Grošljeva.